

O'ZBEKISTONDA SANOAT KORXONALARINI JOYLASHTIRISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI VA TENDENSIYALARI

Kudratov Muhammad Rustamovich

*Buxoro muhandislik-texnologiya instituti tayanch doktoranti,
Buxoro davlat universiteti Iqtisodiyot kafedrasida o'qituvchisi*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada Respublikamizda iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash, tadbirkorlik faoliyatini takomillashtirish, O'zbekistonda sanoat korxonalarini joylashtirish va mamlakat iqtisodiy taraqqiyotining yangi bosqichlari haqida so'z boradi.*

Kalit so'zlar: *iqtisodiyot, barqarorlik, islohot, rivojlanish, taraqqiyot, strategiya, ijobiy o'sish, tadbirkorlik.*

Iqtisodiyotni erkinlashtirish va rivojlantirish, ishbilarmonlik muhitini yaxshilash, iqtisodiyot tarmoqlarining raqobatbardoshligini oshirish bo'yicha tub islohotlarni amalga oshirishga qaratilgan 2017 — 2021-yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasini amalga oshirish mamlakat ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishining barqaror, ijobiy o'sishini ta'minlamoqda.

Respublikamizda makroiqtisodiy barqarorlikni ta'minlash, valyuta bozorini erkinlashtirish, yuqori likvidli tovarlarni sotishning bozor usullarini joriy etish, tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash va rag'batlantirish bo'yicha amalga oshirilgan chora-tadbirlar aholining keng qatlamlarini tadbirkorlik faoliyatiga faol jalb qilish uchun qulay shart-sharoitlar yaratdi hamda iqtisodiy islohotlarni izchil davom ettirish uchun mustahkam zamin yaratdi.

Iqtisodiyot tarmoqlarida chuqur tarkibiy o'zgartirishlarni amalga oshirish, tovarlar va xizmatlarning sifatli bozorini shakllantirgan holda raqobatbardosh bozor iqtisodiyotiga o'tish jarayonini jadallashtirish, aholini ijtimoiy himoya qilish tizimini takomillashtirish va mustahkamlash, davlat aktivlarini boshqarishda bozor tamoyillarini joriy etish mamlakat iqtisodiy taraqqiyotining yangi bosqichida muhim ahamiyat kasb etadi.³³

O'zbekistonda sanoat korxonalarini joylashtirish o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'lib, bu respublikaning geografik joylashuvi, tabiiy resurslari, iqtisodiy sharoiti va rivojlanish strategiyalari bilan belgilanadi.

O'zbekistonda sanoat korxonalarini joylashtirishning o'ziga xos xususiyatlari:

1. Xom ashyo bazasiga yaqinlik: O'zbekiston tabiiy resurslarga, xususan, paxta, tabiiy gaz, oltin, mis va boshqa foydali qazilmalarga boy. Shu sababli, to'qimachilik,

³³ O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 08.01.2019 yildagi PF-5614-son

neft-gaz, metallurgiya va konchilik sanoati korxonalari xom ashyo manbalariga yaqin joylarda joylashtirilgan.

2. Suv resurslaridan foydalanish: Qishloq xo'jaligi va ba'zi sanoat tarmoqlari (masalan, to'qimachilik) uchun suv muhim resurs hisoblanadi. Shu bois, sanoat korxonalari suv manbalariga yaqin, daryo va kanallar bo'ylab joylashtirilgan.

3. Transport infratuzilmasining rivojlanishi: Transport infratuzilmasi, xususan, temir yo'llar, avtomobil yo'llari va aeroportlar sanoat korxonalarini joylashtirishda muhim rol o'ynaydi. Strategik ahamiyatga ega bo'lgan transport yo'nalishlari bo'ylab sanoat zonalarining shakllanishi kuzatiladi.

4. Mehnat resurslarining mavjudligi: O'zbekiston aholisi zich joylashgan va mehnat resurslari ko'p. Shu sababli, mehnat talab qiluvchi tarmoqlar, xususan, to'qimachilik, oziq-ovqat va yengil sanoat korxonalari aholi zich joylashgan hududlarda joylashtirilgan.

5. Hududiy rivojlanish strategiyalari: Hukumat kam rivojlangan hududlarni rivojlantirishga qaratilgan maxsus dasturlarni amalga oshirmoqda. Bu dasturlar sanoat korxonalarini kam rivojlangan hududlarga jalb qilish va hududlararo nomutanosiblikni kamaytirishga yo'naltirilgan.

6. Maxsus iqtisodiy zonalar (MIZ): O'zbekistonda MIZlar, xususan, Navoiy, Angren, Jizzax, Xorazm va boshqa hududlarda tashkil etilgan bo'lib, bu hududlar investorlar uchun soliq imtiyozlari, infratuzilma va boshqa qulay sharoitlarni yaratadi. Sanoat korxonalari MIZlarga joylashishga harakat qilmoqda.

7. Qulay investitsiyaviy muhit yaratish: O'zbekiston hukumati investitsiyalarni jalb qilish va biznesni rivojlantirish uchun qulay muhit yaratishga harakat qilmoqda. Bu esa xorijiy va mahalliy investorlarning sanoat korxonalariga investitsiya kiritishiga turtki bermoqda.

8. Ekologik talablarga e'tibor: Sanoat korxonalarini joylashtirishda atrof-muhitni muhofaza qilish talablari inobatga olinmoqda. Hukumat ekologik toza texnologiyalarni joriy etishni rag'batlantiradi va zararli chiqindilarni kamaytirishga qaratilgan choralarni ko'rmoqda.

O'zbekistonda sanoat korxonalarini joylashtirish tendensiyalari:

1. Sanoatni diversifikatsiya qilish: An'anaviy paxtachilik va paxtani qayta ishlash tarmoqlari bilan bir qatorda, boshqa sanoat tarmoqlarini, xususan, mashinasozlik, farmatsevtika, kimyo sanoati va yuqori texnologiyalarni rivojlantirishga e'tibor kuchaymoqda.

2. Qayta ishlash sanoatini rivojlantirish: Xom ashyo eksportini kamaytirish va qo'shilgan qiymat yaratish maqsadida qayta ishlash sanoatini, xususan, oziq-ovqat mahsulotlari, charm, to'qimachilik va metall mahsulotlarini ishlab chiqarishni rivojlantirishga e'tibor berilmoqda.

3. Zamonaviy texnologiyalarni joriy etish: Ishlab chiqarish jarayonlarida zamonaviy texnologiyalarni, xususan, raqamlashtirish, avtomatlashtirish va

robotlashtirishni joriy etish tendensiyasi kuzatilmoqda. Bu esa ish unumdorligini oshirish va mahsulot sifatini yaxshilashga yordam beradi.

4. Kichik va o'rta biznesni qo'llab-quvvatlash: Kichik va o'rta biznesni rivojlantirish va sanoatning turli tarmoqlarida ularning ishtirokini oshirishga e'tibor qaratilmoqda.

5. Hududiy sanoat klasterlarini rivojlantirish: Sanoatning ma'lum yo'nalishlari bo'yicha korxonalarni bir joyda to'plash, ya'ni sanoat klasterlarini rivojlantirishga, bu esa korxonalar o'rtasida hamkorlikni kuchaytirish va innovatsion faoliyatni rag'batlantirishga yo'naltirilgan.

O'zbekistonda sanoat korxonalarini joylashtirish jarayoni doimiy o'zgarishda va yangi tendensiyalar paydo bo'lmoqda. Hukumat tomonidan olib borilayotgan siyosat va iqtisodiy islohotlar sanoat sohasini rivojlantirish va uning geografik joylashuvini optimallashtirishga xizmat qiladi.

ADABIYOTLAR RO'YHATI:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 10.01.2019 yildagi PF-5621-son

2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh. MIRZIYOYEV Toshkent shahri, 2019 yil 10 yanvar

3. Rustamovich, K. M. (2022). Analysis Of The Supply Of Mineral Resources And Natural Resources Of The World Regions And Uzbekistan In A Market Economy. European Multidisciplinary Journal of Modern Science, 4, 747-750.

4. Rustamovich, K. M. (2023). The Impact of Using Key Performance Indicators on the Development of Higher Education Institutions. Excellencia: International Multi-Disciplinary Journal Of Education (2994-9521), 1(5), 385-390.

5. Kudratov, M. (2022). WAYS TO IMPROVE THE EFFECTIVE USE OF FINANCIAL AND ECONOMIC RESOURCES OF BUKHARA REGION. Theoretical aspects in the formation of pedagogical sciences, 1(5), 204-208.